Stortingsvalet i Norge den 8 september 2025 handlade om ekonomi, välfärd, klimat och säkerhet – men också om hur staten ska reglera spel. När Arbeiderpartiet blev största parti och Jonas Gahr Støre kunde fortsätta fokus.se som statsminister ändrades inte den grundläggande spelmodellen. Norsk Tipping behöll sin centrala roll, och Norge gick inte över till ett licenssystem av svensk typ.

Det betyder inte att valresultatet ensamt avgjorde frågan. Spelmonopolet var inte en av valrörelsens mest framträdande stridsfrågor, och de politiska argumenten för att behålla den norska modellen fanns redan före valet. De kretsar kring statlig kontroll, spelansvar och skydd mot spelproblem. Samtidigt fortsätter kritiker att hävda att ett strikt monopol riskerar att driva spelare till utländska bolag som står utanför norsk tillsyn.

För att förstå varför monopolet blev kvar behöver man därför skilja mellan politiskt stöd för modellen och dess faktiska effekt på spelmarknaden. En viktig fråga är hur många spelare som använder reglerade erbjudanden – inte hur stor omsättning hela marknaden har. Det är här kanaliseringsgrad, tillsyn och konsumentskydd blir centrala.

Vad hände i stortingsvalet 2025?

Valet gav Arbeiderpartiet en stark position i Stortinget. Partiet blev störst och Jonas Gahr Støre fortsatte som statsminister, även om regeringsunderlaget och förhandlingarna mellan partierna hade betydelse för hur politiken kunde genomföras. I spelpolitiken innebar valresultatet inte någon tydlig kursändring mot licensmodell.

Det är viktigt att inte dra för långtgående slutsatser av att **arbeiderpartiet behöll makten**. Det visar att partiet fick fortsatt inflytande över regeringens politik, men inte att väljarna röstade i en folkomröstning om spelmonopolet. Spelfrågan konkurrerade med betydligt större frågor, och ett enskilt valresultat säger inte i sig hur många väljare som föredrar monopol framför licenser.

Att **Jonas Gahr Støre är statsminister** är ändå relevant, eftersom regeringen har ansvar för den politiska linjen och för hur myndigheternas arbete prioriteras. Men spelpolitiken formas också genom lagstiftning, myndighetstillsyn och politiska överenskommelser – och förändras sällan enbart genom ett regeringsskifte.

Monopol eller licensmodell: två olika sätt att organisera marknaden

Norge har en monopolbaserad modell där staten genom Norsk Tipping erbjuder många av de reglerade spelprodukterna. Modellen bygger på att spelverksamhet ska hållas under offentlig kontroll och att intäkter från statligt ägda spel kan gå till samhällsnyttiga ändamål. Den skiljer sig från Sveriges licenssystem, där flera kommersiella bolag kan få tillstånd att verka på marknaden om de uppfyller lagens krav.

Fråga Monopolmodell Licensmodell Vem erbjuder spel? En statligt kontrollerad aktör har en central roll. Flera bolag kan verka med licens. Hur bedrivs tillsyn? Tillsynen riktas bland annat mot monopolaktören och olovlig verksamhet. Licenshavare står under regler och tillsyn som gäller marknaden. Huvudargument Samlad offentlig kontroll och ett tydligt ansvar för spelansvar. Reglerad konkurrens och möjlighet att få fler spelare till licensierade bolag. Central risk Spelare kan söka sig till utländska, oreglerade alternativ. Fler kommersiella aktörer kan öka konkurrensen om spelarnas pengar.

Förespråkare för monopolet menar att staten inte bör behandla spel som vilken konsumentmarknad som helst. Spel kan leda till skulder, psykisk ohälsa och problem i familjer. Därför, argumenterar de, bör utbud och marknadsföring begränsas och ansvaret ligga hos en aktör med tydligt samhällsuppdrag.

Förespråkare för licensmodell svarar att ett monopol inte automatiskt innebär att staten når alla spelare. Om en del av efterfrågan går till utländska spelsajter kan de spelarna möta svagare skydd, samtidigt som myndigheterna får sämre insyn. Med licenser kan staten i teorin ställa krav på fler företag och knyta marknadsföring och kundskydd till ett tillstånd.

Statlig kontroll och tillsyn – styrkan och begränsningen

Den norska modellens starkaste politiska argument är kontroll. När staten har en dominerande operatör blir det enklare att ställa krav på spelgränser, information och ansvarstagande i den egna verksamheten. Norsk Tipping kan också omfattas av särskild offentlig uppmärksamhet och politiskt ansvar.

Men kontroll över en statlig operatör är inte samma sak som kontroll över hela den marknad där norska spelare deltar. Utländska bolag kan rikta sig till norska kunder utan att vara godkända på samma sätt som den nationella aktören. Då får myndigheterna använda andra verktyg, till exempel åtgärder mot betalningsförmedling och marknadsföring. Sådana åtgärder kan begränsa verksamhet, men de gör inte automatiskt att spelare slutar använda tjänsterna.

Här blir skillnaden mellan formell och faktisk kontroll viktig. Formell kontroll handlar om vilka regler som gäller och vilka bolag som har tillstånd. Faktisk kontroll handlar om hur stor del av spelandet som sker inom systemet och om myndigheter kan påverka beteendet i praktiken. Monopolet kan vara tydligt i lagstiftningen, men dess räckvidd beror också på spelarnas val.

Konsumentskydd och spelansvar

Spelansvar används ofta som ett samlingsbegrepp, men i en seriös bedömning behöver det konkretiseras. Kan spelaren sätta gränser för insättningar och förluster? Finns det verktyg för självavstängning? Kan riskfyllt spelande upptäckas och följas upp? Hur lätt är det att komma åt stöd? Och hur påverkar reklam och bonusar människors spelbeslut?

En monopolmodell kan göra det lättare att ställa sammanhållna krav på den statliga aktören. Samtidigt behöver konsumentskyddet bedömas utifrån vad spelare faktiskt möter, inte bara utifrån vilket system som står i lagen. Om spelare går till bolag utanför den nationella regleringen kan deras möjligheter till klagomål, ersättning och ingripanden vara annorlunda.

Detta är också skälet till att marknadsbevakning spelar roll. Fokus på den politiska debatten kan hjälpa läsare att följa hur partierna motiverar sina positioner, medan Kongebonus bevakning av norsk spelmarknad kan bidra med löpande uppmärksamhet på branschens utveckling. Ingen bevakning ersätter myndighetsdata, men den kan göra det lättare att se vilka frågor som faktiskt förändras – och vilka som mest återkommer i debatten.

Kanaliseringsgrad: vad mäter den egentligen?

Kanaliseringsgrad beskriver i regel hur stor andel av spelandet som sker hos aktörer som omfattas av den nationella regleringen. Men det är lätt att tala för svepande om måttet. Man måste fråga: räknar vi spelare, insatser eller omsättning? De måtten kan ge olika svar.

- **Andel spelare:** hur många personer använder reglerade respektive oreglerade bolag?
- **Andel spelomsättning:** hur stor del av insatserna eller spelintäkterna går till respektive kategori?
- **Spel per produkt:** skiljer sig kanaliseringsgraden mellan exempelvis lotterier, sportspel och nätkasino?

- **Tidsperiod och metod:** hur samlas uppgifterna in, och vilka spelare eller transaktioner saknas?

En omsättningsbaserad andel kan påverkas av att en liten grupp storspelare står för en stor del av insatserna. En spelbaserad andel kan i stället räkna en person som använder både en reglerad och en oreglerad tjänst på ett sätt som inte fångar hur mycket personen spelar hos vardera. Därför bör en procentsats alltid läsas tillsammans med definition, metod och period.

Som historisk illustration förekommer formuleringen **kanaliseringsgrad under 50 % före licenssystemet** i diskussioner om marknader där en stor del av spelandet låg utanför den nationella regleringen. Den ska inte användas som en exakt siffra för Norge utan tydlig källa och definition. Inte heller kan den jämföras rakt av med en senare mätning utan att kontrollera om båda mäter spelare, omsättning, samma spelprodukter och samma tidsperiod.

Vad kan mätverktygen visa?

Spelinspektionens kanaliseringsmätning (webbnyhet 2025) är ett exempel på svensk myndighetsinformation som kan hjälpa läsare att förstå hur kanaliseringsgrad beräknas och diskuteras. Den beskriver den svenska marknaden, inte den norska. Den kan därför fungera som jämförelsepunkt för frågor om metod, men inte som belägg för hur stor andel av norskt spelande som sker hos Norsk Tipping eller utländska bolag.

På motsvarande sätt kan Kongebonus bevakning av norsk spelmarknad ge en aktuell bild av den norska debatten och marknadens aktörer, men siffror behöver fortfarande granskas mot ursprunglig källa. En god regel är att alltid kontrollera vad måttet omfattar innan man drar slutsatsen att ett monopol har lyckats – eller misslyckats.

Varför blev monopolet kvar?

Det korta svaret är att valresultatet inte skapade tillräckligt politiskt tryck för att ersätta den norska modellen. Arbeiderpartiets fortsatta maktposition gav kontinuitet, medan argumenten för offentlig kontroll och spelansvar fortsatte att väga tungt. Det fanns inte någon tydlig valpolitisk signal om att en licensreform var nödvändig eller att den skulle prioriteras framför andra frågor.

Det längre svaret är att monopolet överlevde trots – inte nödvändigtvis på grund av – alla problem med marknadens räckvidd. Förespråkarna ser ett starkt statligt ansvar som ett skydd mot kommersiell expansion.

Kritikerna ser en risk för att förbud och begränsningar inte fångar upp den efterfrågan som riktas mot utländska bolag. Båda sidor pekar på verkliga avvägningar, men de behöver bedömas med jämförbara data.

1. **Valets tyngdpunkter låg bredare.** Spelpolitiken var inte den fråga som avgjorde regeringsmakten.
2. **Monopolet har ett etablerat politiskt försvar.** Kontroll, folkhälsa och intäkter till samhällsnytta är återkommande argument.
3. **En licensreform kräver mer än ett principbeslut.** Den behöver regler för marknadsföring, tillsyn, skatter och spelansvar.
4. **Effekten är omstridd.** Frågan om hur mycket spel som kanaliseras till reglerade aktörer är svår att besvara med en enda procentsats.

Vad bör följas efter valet?

Att monopolet blev kvar betyder inte att den norska spelpolitiken står stilla. Det viktiga framöver är att följa både reglernas utveckling och marknadens faktiska beteende. För politiker och tillsynsmyndigheter är det inte nog att visa att regler finns; de behöver också kunna förklara vilka spelare reglerna når och vilka risker som återstår.

- Publiceras jämförbara uppgifter om spel hos reglerade och oreglerade aktörer?
- Redovisas kanaliseringsgrad per spelprodukt och med tydlig metod?
- Får Norsk Tipping och andra relevanta aktörer tydliga krav på spelansvar?
- Fungerar tillsynen mot bolag som riktar sig till norska spelare utan nationellt tillstånd?
- Följs konsumentskydd upp med mått på skador och risker, inte bara omsättning?

Stortingsvalet 2025 bekräftade alltså kontinuiteten: Arbeiderpartiet behöll makten, Jonas Gahr Støre fortsatte som statsminister och den norska monopolmodellen blev kvar. Men det avgör inte den större sakfrågan. Den verkliga prövningen är om modellen både kan skydda spelare och nå en tillräckligt stor del av spelandet för att statlig kontroll ska fungera i praktiken. För att svara på det krävs tydliga årtal, transparenta metoder och procentsatser som säger exakt vad de mäter.

